

ISMERTESSE A NEMZETISZOCIALISTA ESZMÉK TERJEDÉSÉT MAGYARORSZÁGON 1920 ÉS 1944 KÖZÖTT! ISMERTESSE A NÁCI IDEOLÓGIA SAJÁTOSságAIT!

Jávor Máté

12. e

A náci ideológia, azaz a nemzetiszocializmus

A német nemzetiszocializmus és Adolf Hitler (1889-1945) személyét a köztudat szinte azonosnak tarja, ám a mozgalom és a „vezér” pályája külön indult. A **Német Munkáspártot** 1919 januárjában egy Anton Drexler nevű vasúti lakatos alapította azzal a céllal, hogy gyűjtőhelye legyen a vereség után létrejött rendszerben csalódott, a társadalom periferiájára került, baloldal és kapitalizmusellenes rétegeknek. Hitler szeptemberben lépett be a pártba, de ezután döntő szerepe lett a pártprogram megfogalmazásában.

Hitler az ausztriai Branauban vámhivatalnok fiaként született. Tanulmányait Linzben folytatta, mindaddig, míg a reáliskolát félbe nem szakítva Bécsbe utazott, hogy ott felvételt nyerjen a Képzőművészeti akadémiára. Elutasítása után alkalmi festésekből tartotta el magát a számára idegen, a haldokló Monarchia minden jegyét magán viselő, kozmopolita nagyvárosban. Tipikusan kispolgári, az iskolából hozott német nacionalizmusa itt ötvöződött a brosúrákból megismert korabeli antiszemitizmussal és szocializmusellenességgel. 1913-ban Münchenbe költözött, s itt jelentkezett önkéntesnek az I. világháború kitörésekor. A bátorságáért kitüntetett lelkes katona – aki a háború végén egy gáztámadás során megsebesült – a német vereségről egy katonai kórházban értesült.

Mélyen hatott rá az a – harcostársai közt ekkor már elterjedt – nézet, miszerint a vereség oka az volt, hogy a háterszág „tört döfött” a harcolók hátába. Leszerelése után Hitlert a hadsereg sajtóosztályán, Münchenben a hazatért katonák „ideológiai képzésére” alkalmazták. Munkája során találkozott a Német Munkáspárttal, s határozta el, hogy soraiba lépve saját, ekkor már kiforróban lévő ideológiai rendszere alapján átformálja azt.

Az 1920-ban meghirdetett pártprogram közeli rokonságban van az olasz fasizmus alapelveivel. A 25 pontból álló tervezet követelte a 'népjólét' megteremtését, az osztályellentétek megszüntetését, a kapitalista „kamatszolgátság” megtörését, a nemzeti közösség és a nemzetállam szerepének elismerését és a németek önrendelkezési ogának helyreállítását.

A most már **Nemzetiszocialista Német Munkáspárt – NSDAP** (Naziionalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei) – nevet felvett párt elutasította a parlamentarizmust és a liberalizmust, ugyanakkor dicsőítette a militáns hagyományokat és tagjaitól fegyelmet, valamint katonai szervezettséget követelt. A párt egy idő után „Führer-elv”-en épült fel, ami lényegében azt jelentette, hogy a szigorú hierarchiájú szervezet élén korlátlan hatalmú vezető áll, aki megszabja a követendő célokat, irányítja és felelősségre vonja az alárendeltek, ugyanakkor döntéseiért személyesen viseli a felelősséget (legalábbis Hitler ezt állította).

A mozgalom szellemi gyökerei azonban messze túlmutattak a fasiszta eszmerendszeren. Közöttük éppúgy megtalálható volt a nietzschei „hatalom akarása”, mint a fajelmélet, az örökléstan, a szociáldarwinizmus, a pángermán messianizmus, a romantika, a germán-kelta mitológia vagy éppen Spengler tételei a nyugati világ „alkonyáról”. A jórészt Hitler által megalkotott „világnézet” középpontjában az antiszemitizmus állt, mert a „Vezér” úgy vélte, hogy a világot, s benne a németiséget lassú pusztulással fenyegeti a zsidóság, ezért a „vér és a föld” védelmében el kell pusztítani ezt az „alacsonyabb rendű fajt”-t. A fajelmélet szerves részét képezte az a tézis is, miszerint a „magasabb rendű északi – úgynevezett árja – faj” hivatott az alacsonyabb rendű fajok feletti uralomra. Ehhez természetesen megfelelő élettérre (Lebensraum) van szüksége, mert most még a német „tér nélküli nép”. Az élettér-elmélet kidolgozására a húszas években azonban még nem került sor, csak 1937-ben fogalmazta meg **Rosenberg**, a párt „faji ideológusa”. Az NSDAP mindig igyekezett

ISMERTESSE A NEMZETISZOCIALISTA ESZMÉK TERJEDÉSÉT MAGYARORSZÁGON 1920 ÉS 1944 KÖZÖTT! ISMERTESSE A NÁCI IDEOLÓGIA SAJÁTOSságAIT!

Jávor Máté

12. e

hangsúlyozni, hogy olyan „népi” mozgalom, amely végcélként „népi államot” akar teremteni. A „népi” kifejezés a faji tisztaságon túl elsősorban azt jelentette, hogy az eszme megköveteli az egyén teljes feloldódását a közösségben, valamint a fanatikus hitet a vezérben.

Bár a párt alapvetően forradalmi jelszavakat hangoztatott, s a tagok túlnyomó része egzisztenciális helyzetének változását remélte a mozgalom sikerétől, Hitler „törvényes eszközökkel” kívánta a hatalmat megszerezni, s valójában nem lerombolni akarta az államot, hanem a maga képére formálni. E tény már ekkor magában rejtette a vezér és pártja forradalmi szárnya közti nézeteltérést, ami 1934-ben véres leszámolóhoz vezetett. A hagyományos politikai pártoktól eltérően a nemzetiszocialisták nagy súlyt fektettek Hitler vitathatatlan szónoki képességeire, a propagandára, a látványos tömeggyűlésekre és az egyszerű szavak „mágiájára”. A húszas évek közepétől a befolyásos támogatók által pénzelt **Völkischer Beobachter** (népi figyelő) nevű pártlap is széles tömegekhez volt képes eljuttatni a náci szellemiséget. Növekvő népszerűsége ellenére Hitler – 1921-től már ő a párt elnöke – totális hatalommal mégsem bírt, mivel jelentősen korlátozta **Ernst Röhm, az SA** (Sturm Abteilung) – a párt paramilitáris rohamosztaga – vezetője, valamint **Gregor Strasser**, a „népi szárny” vezéralakja.

Miután a náciak a „sörpuccs” keretében sikertelenül próbálták megszerezni a hatalmat Hitlert letartóztatták és börtönbe zárták. 1 éves fogsága idején megírta a Mein Kampfot, melyben elveit rögzítette. Szabadulása után Hitler rádöbbsent, hogy legálisan kell megszereznie a hatalmat.

Ennek érdekében erőfeszítéseket kellett tennie a pártszervezeteinek, emellett személyes hatalmának kiépítésére, ugyanakkor nagyobb mértékben kellett megszereznie a tőke és a hadsereg támogatását. A párt és vezére valamelyest konformizáltabb lett, Hitler a gazdasági élet és az arisztokrácia szereplőivel mutatkozott, s gondosan igyekezett kialakítani a rá később oly jellemzőbb pózokat.

1929-ben kiépítette személyes testőrségét, az SS-t. valamint Goebbelsszel létrehozatta a párt propagandagépezetét.

A nemzetiszocializmus terjedése Magyarországon

Az 1920-as katasztrófális Trianoni békeszerződés után 1920 júliusában Gróf Teleki Pált kérte fel Horthy Miklós kormányzó a miniszterelnökségre. Az ország lelkiállapota katasztrófális volt ekkoriban. Teleki nem szerette a szélsőségeket, ám miniszterelnöksége alatt 1920 szeptemberében mégis napvilágot látott a Numerus Clausus törvény, amelyben kijelentették, hogy az egyetemekre csak olyan mértékben iratkozhatnak be a nemzetiségek, amilyen arányban az országban vannak. Mivel a nemzetiségek közül leginkább csak a zsidóság járt az egyetemekre zsidóellenes törvénynek tartották.

1922-ben megalakult Magyarországon az Egységes Párt, ahova a MOVE (Magyar Országos véderő Egylet) is becsatlakozott, amely fajvédő pártnak hívta magát.

Az 1920-as évek végén már tevékenykedett egy párt Magyarországon, akik a Nemzetiszocialista Magyar Munkáspárt (más néven kaszáskeresztes párt) név alatt futottak.

1932 szeptemberében Gömbös Gyula (MOVE-elnök) lett a miniszterelnök. Miniszterelnöksége nem egyszerűen kormányváltást jelentett, hanem új szint a keresztény-konzervatív értékrendben. Alakja a tekintélyelvű – autokrata -, modernizációra törekvő jobboldali radikalizmus hatalomra kerülését jelképezte. Gömbös egyike volt azoknak, akik a politikával 1918 traumája után kerültek kapcsolatba, így nem a „boldog békeidőket” álmodták vissza, hanem egy új Magyarországot akartak felépíteni. A háborús vereséget és Trianont az

ISMERTESSE A NEMZETISZOCIALISTA ESZMÉK TERJEDÉSÉT MAGYARORSZÁGON 1920 ÉS 1944 KÖZÖTT! ISMERTESSE A NÁCI IDEOLÓGIA SAJÁTOSságAIT!

Jávor Máté

12. e

internacionalizmusnak és a baloldali „zsidó-szabadkőműves” rétegek művének tulajdonították. Velük szemben a keresztény és nemzeti Magyarország alternatíváját fogalmazták meg, melynek felépítésében a romlatlan parasztságra és a középosztályra számítottak. Ennek megfelelően a faji gondolat és az antikapitalizmus már 1919-ben fontos szerepet játszott Gömbös eszmerendszerében. Kereste a kapcsolatot az olaszokkal, majd Hitler hatalomra kerülésétől fogva a németekkel is.

Szálasi Ferenc magyar hungarista politikus első önálló pártja, melynek megalakítását 1935. március 4-én jelentette be a Hollán Ernő u. 10. szám alatti lakásán megtartott értekezleten. A pártot Szálasi kezdetűl centralizált, mozgalmi pártként kívánta megszervezni a nemzetiszocializmus eszmei alapjain. A NAP-ot központosított struktúra, katonai jellegű utasítási rendszer és a feltétlen engedelmesség kívánalma jellemezte, az első ilyen jellegű párt volt Magyarországon. A másik újdonság a Szálasi-féle pártpolitikában az ún. „kettős szervezés” volt, a legális és illegális tevékenység párhuzamos szervezése. A nyíltan fellépő NAP mellett titkos mozgalom (a Hungarista Mozgalom) működött. A pártot az 1936-os időközi választásokon elszenvedett csúfos kudarcát követően betiltották. A NAP utódjának tekinthető Szálasi következő legális pártja, a Magyar Nemzetiszocialista Párt (MNSZP).

1935-ben Mussolini kénytelen volt elismerni, hogy Hitler a „Führer” így Olaszország és Németország diplomáciai vetélkedéséből utóbbi került ki győztesen.

1936-ban Gömbös meghalt, utána Darányi lett a miniszterelnök, aki próbálta az országot visszahozni közésre.

1937-ben már Hitler hatalma egyre jelentősebb volt, egyre nagyobb volt a „német-veszély” Magyarországon. Egyre több volt a szélsőséges politikai erő (valószínűleg a németek pénzelték őket).

1938. március 12/13-án Németország bekebelezte Ausztriát, így Magyarország közvetlenül határos lett a III: Birodalommal. Pillanatok alatt felszínre törtek a szélsőségek az országban, akárcsak parlamentben. Darányit is megtörték.

1938. április 1-én meghozták az Első Zsidó törvényt. Vallási alapon különböztette meg a zsidókat: Zsidónak számított az is, aki csak 1919 után keresztelkedett meg. Az értelmiségi pályákon résztvevők maximum 20%-a lehetett zsidó.

1938 májusában Darányi leült tárgyalni a nyilasokkal, ezért Horthy leváltotta.

1938. november 2-án megszületett az első bécsi döntés. A Felvidék egy részét (12000 km² – 900000 lakos) visszacsatolták Magyarországhoz. Imrédy Béla miniszterelnök – aki középen próbálta tartani az országot – nem tudott mit tenni, ha visszautasítja, akkor elítélik a magyarok, ha elfogadja valamit kérni fognak cserébe a németek. Végül is Imrédyt „elkapja a hév”, elfogadja. Majd megalakítja a Magyar Élet Mozgalma nevű parlamenten kívüli, baráti társaságot. Ez egy radikális jobboldali társaság, arisztokratákból áll, ezért „úrifasisztáknak” szokták őket hívni. Horthy lemondatta Imrédyt.

1939 februárjában ismét gróf Teleki Pál lett a miniszterelnök, aki megpróbálta középen tartani az országot, ám ekkor a parlament már tele volt szélsőjobboldali személyekkel. Betiltotta a nyilasokat, de a Levente-mozgalommegmaradt, amely náci eszméket tanított a fiataloknak, mindenkinek kötelező volt benne részt vennie.

Hitler felajánlotta a magyaroknak Kárpátalját, így 1939 Márciusában a magyar hadsereg bevonul Kárpátaljára és visszafoglalja.

Ezután megszavazták a parlamentben a második zsidótörvényt. Teleki ezt sem akarta, megörökölte Imrédy miniszterelnökségéből. Ebben már faji alapon különböztették meg a zsidókat, már csak 6%-a lehetett zsidó az értelmiségi pályán dolgozóknak. Teleki tehetetlen volt, a parlamentben és a kormánypártban sok volt a szélsőséges.

ISMERTESSE A NEMZETISZOCIALISTA ESZMÉK TERJEDÉSÉT MAGYARORSZÁGON 1920 ÉS 1944 KÖZÖTT! ISMERTESSE A NÁCI IDEOLÓGIA SAJÁTOSságAIT!

Jávor Máté

12. e

1939. szeptember 1-én kirobban a II. világháború. Hitler felszólítja Magyarországot, hogy vegyen benne részt, de Teleki visszautasítja a lengyel-magyar örökbaráti szerződésre hivatkozva.

1940. augusztus 30-án megszületett a második bécsi döntés. Észak-Erdélyt (43000 km² – 2,5 millió lakos) visszacsatolták Magyarországhoz. Cserébe Magyarországnak 1940. november 20-án Magyarországnak csatlakoznia kellett a Háromhatalmi Egyezményhez. Formálisan Magyarország elköteleződött egy katonai tömb mellett, ráadásul a nemzetiszocialista tömb mellett.

1940. április 11-én Magyarország Hitler felszólítására – Teleki főbe lőtte magát – bevonult Jugoszláviába.

1941. augusztus 8-án meghozták a harmadik zsidótörvényt, melyben megtiltották a zsidó és nem zsidó közötti házasságkötést, kitiltották őket bizonyos üzletekből, nem vehettek igénybe bizonyos tömegközlekedési eszközöket, megkezdődtek az első deportálások Kőrösmezőre.

Olaszország kapitulálása felértékelte Magyarország stratégiai helyzetét Hitler szemében. 1944. március 17-én Hitler meghívta Horthyt Klessheimba, ahol közölte vele, hogy Németország meg fogja szállni Magyarországot. 1944 március 19-én a Margaréta akció keretében megtörtént a megszállás. Magyarország Bábállam lett, így teljes lett a nemzetiszocializmus uralkodása hazánkban.